

VU PEK narių išvyka į Kauną 2026 m. balandžio 15 d.

Išvyka buvo numatyta 2026 m. VU PEK veiklos plane. Tikslas – Kauno muziejus „Mokslo sala“ ir tarpukario architektūra. Kelionės organizavimu rūpinosi PEK valdybos narys profesorius emeritas Valdas Sirutkaitis. Jam talkino PEK prezidentas profesorius emeritas Vaidutis Kučinskas.

Saulėtą balandžio 15 d. rytą ekskursijos dalyviai (iš viso 31 asmuo), iš Daukanto aikštės pajudėjo į Kauną. Jau 11 val. autobusas buvo priešais „Mokslo salą“.

Čia jau laukė ekspozicijų vadovė Audra Sipavičienė (VU Istorijos fakulteto absolventė), kuri žinių ištroškusiems svečiams pateikė išsamų pasakojimą.

Nacionalinio mokslo ir inovacijų populiarinimo centro atsiradimo istorija Kauno Nemuno saloje yra vienas įspūdingiausių Lietuvos urbanistikos pavyzdžių.

Tai prasidėjo ne nuo paprastų statybų, o nuo globalaus masto architektūrinio įvykio. Dar 2016 m. Kauno miesto savivaldybė kartu su tarptautiniais partneriais „Malcolm Reading Consultants“ paskelbė architektūrinį konkursą. Jo tikslas buvo rasti geriausią sprendimą unikaliam sklypui upės apsuptyje. Šis kvietimas sulaukė neregėto atgarsio – į jį atsiliepė net 144 komandos iš viso pasaulio. Šiame etape vyko intensyvus kūrybinis procesas, nes architektai siūlė pačias įvairiausias vizijas – su drąsiais bokštais ir beveik nematomais požeminiais statiniais. Galiausiai tarptautinė komisija nugalėtoju išrinko ispanų bei australų architektų biurą „SMAR Architecture Studio“. Jų kolegės Kaune – G. Natkevičiaus komanda. Pasiūlyto projekto siekis buvo milžinišką 11 000 kvadratinų metrų pastatą harmoningai integruoti į vertingą žaliąją erdvę. Jis neturėjo užstoti vaizdo į istorinį miesto centrą bei Žalgirio areną. Todėl nuspręsta didžiąją dalį funkcinio turio tiesiog įkasti į žemę arba paslėpti po dirbtinai suformuotomis kalvomis, kurios kartu tarnautų ir kaip poilsio zonos lankytojams. Esminiu ir labiausiai atpažįstamu architektūriniu akcentu tapo 27 metrų skersmens, 250 tonų sveriantis ir vos ant vienos sijos besilaikantis diskas. Kai prasidėjo realūs statybų darbai, inžinieriai susidūrė su dideliais iššūkiais. Prireikė įrengti itin galingą pamatų sistemą ir naudoti specialias technologijas.

Pastato viduje turėjo atsirasti ne tik standartinės parodų salės, bet ir specifinės laboratorijos, planetariumas bei virtualios realybės erdvės, kurioms reikalinga ypač gera akustika ir mikroklimatas. Konstrukcinis sudėtingumas pasiekė kulminaciją montuojant pagrindinį stogo elementą. Mat šis metalinis lėšis turėjo būti pritvirtintas taip, kad atrodytų lengvas ir grakštus, nors jo svoris yra milžiniškas. Jam palaikyti prireikė preciziškų gembinių konstrukcijų be matomų atramų išorėje. Be to, statybų metu didelis dėmesys buvo skiriamas tvarumui ir energetiniam efektyvumui.

Aktyviai klausinėdami, ekskursijos dalyviai netruko išsiaiškinti tiek pastato statybos kainą, viršijusią 36 mln. eurų, tiek dabartines pastato išlaikymo išlaidas. Sužinota ir apie projektavimo trūkumus. Kad ir kaip ten būtų, Kaunas turi kuo didžiuotis!

„Mokslo sala“ – pirmas mokslo ir inovacijų populiarinimo centras Lietuvoje. Čia lankytojų laukia net 140 interaktyvių eksponatų talpinanti ilgalaikė ekspozicija, planetariumas, 4 STEAM laboratorijos, vyksta kultūrinės ir edukacinės veiklos. Esama programų, skirtų visai šeimai. Vykdomas ambicingas Europos Sąjungos projektas teikia vilčių centro plėtrai. Artimiausiais metais planuojama užbaigti infrastruktūros darbus, įsigyti moderniausių technologinę įrangą ir pritraukti geriausius mokslininkus bei edukacijos specialistus. Stiprinamas bendradarbiavimas su kitais tarptautiniais mokslo centrais, siekiama pritraukti į „Mokslo salą“ tarptautinius renginius, seminarus ir simpoziumus.

Ekspozicijų vadovė aprodė erdvas ekspozicijų sales, net tarnybines patalpas, pasidžiaugė jų funkcionalumu. Mums, kaip lankytojams, pristigo muziejinio šurmilio ir erdvių gyvybės.

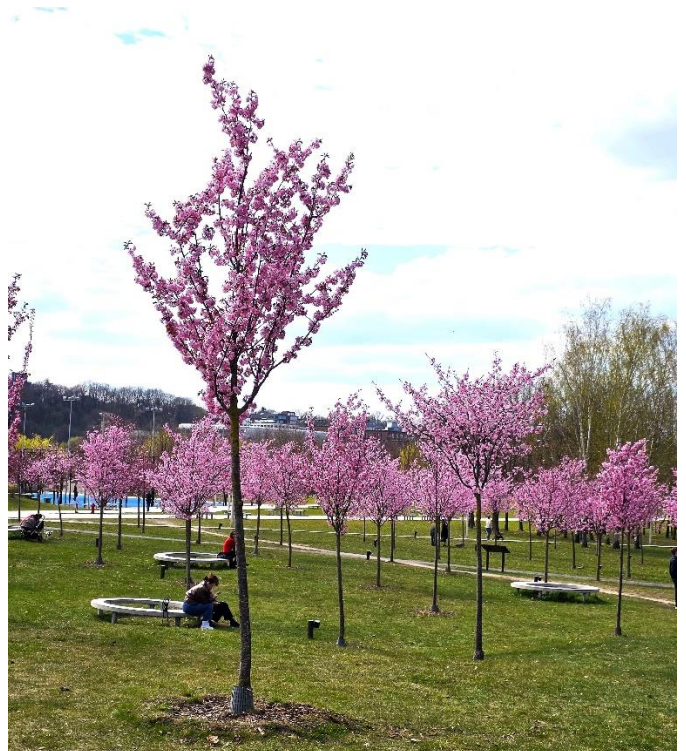
Gera organizuoti ir skanūs pietūs čia pat, antrame aukšte, įsikūrusiame PYO restorane pakėlė ūpą.

Vėliau nusileidome į planetariumą. Tai vienintelis Lietuvoje ir vienas moderniausių planetariumų regione. Mes stebėjome Explore seansą. Kiekvienas, čia apsilankęs po 11 metrų skersmens kupolu, patvirtins, kad buvo verta čia ateiti.

Išėjusiųjų į lauką jau laukė Kauno gidė Daiva Gervienė. Vaikščiodami po salą, gėrėjomės sutvarkyta aplinka, spindinčia Žalgirio arena ir žydinčiomis sakuromis. Prisiminęs joje buvusį Kauno šiukšlyną, ne vienas mūsų buvo apstulbęs pasiekta pažanga aplinkosaugos srityje.

Antrasis mūsų kelionės tikslas – kartu su gide pėsčiomis trumpa ekskursija po Kauno centrą. Norėjome pasigėrėti tarpukario architektūros pasididžiavimu. Kaunui suteikti du UNESCO titulai: vieta UNESCO pasaulio kultūros paveldo sąrašė ir UNESCO Dizaino miesto vardas.

Truputis istorijos. Siekiant Kauno tarpukario architektūrą įtraukti į UNESCO sąrašą, 2021 m. parengta paraiška „Kauno modernizmas: Optimizmo architektūra, 1919–1939“. Joje – ne tik istoriniai faktai, datos, pastatų aprašymai, architektų pavardės, bet ir Kauno transformacija iš Rusijos imperijos gubernijos miesto į Nepriklausomos valstybės laikinąją sostinę. Ši paraiška 2023 m. rugsėjo 18 d. svarstyta 45-ojoje UNESCO Pasaulio paveldo komiteto sesijoje (Rijade, Saudo Arabijoje) ir daugumos šalių narių pritarimu palaiminta.

Eidami per Simono Daukanto tiltą, dešinėje toluoje išvydome Kristaus Prisikėlimo baziliką. Tik apmaudu, kad gėrėtis ja trukdo netoli tilto iškilęs didžiulis parkingas.

Kristaus Prisikėlimo bažnyčia – religinės architektūros pavyzdys. Ji pastatyta pagal architekto Karolio Reisono 1932 m. parengtą projektą. Pagrindiniai darbai baigti 1940 m. Joje iki 1988 m. veikė Kauno radijo gamykla. Prasidėjus Atgimimui bažnyčios pastatas grąžintas tikintiesiems. Atstatymo projektą pakoregavo architektas Antanas Algimantas Sprindys. Bažnyčia pašventinta 2004 m., o 2015 m. Popiežius Pranciškus bažnyčiai suteikė bazilikos titulą.

Oras pasivaikščiojimui pasitaikė puikus, tad ramiai galėjome klausytis išsamaus gidės Daivos pasakojimo.

Architektūrinis Kauno veidas formavosi veikiant kelioms skirtingoms įtakoms, kurios susipynė į vientisą stilių. Dauguma tuo metu dirbusių architektų mokslus baigė Vakarų Europos universitetuose. Grįžę į Lietuvą jie parvežė naujausias idėjas, tačiau akiai nekopijavo, siekė sukurti kažką savito, kas atspindėtų lietuvišką identitetą.

Vienas ryškiausių tarpukario Lietuvos moderniosios architektūros objektų yra Centrinis paštas, kurį suprojektavo Feliksas Vizbaras. Pastatytas 1931 m.

Buvę Teisingumo ir Seimo rūmai, pastatyti 1928 m. pagal architekto Edmundo Fryko projektą. Dabar čia įsikūrusi Kauno valstybinė filharmonija.

Lietuvos banko rūmai – Kauno modernizmo architektūros šedevras. 1924 m. paskelbtą tarptautinį konkursą laimėjo architektas iš Paryžiaus. Jo suprojektuotas pastatas buvo labai modernus, sudėtingas ir brangus. Iš dallies projektą pataisė ir papildė Mykolas Songaila, kuris ir laikomas šių rūmų architektu. Kertinis akmuo padėtas 1925 m., jį pašventino prelatas Jonas Mačiulis-Maironis. Rūmai atidaryti 1928 m.

Vytauto Didžiojo karo muziejaus rūmai. Projektą rengė ir statybą prižiūrėjo architektų komanda: Vladimiras Dubeneckis, Karolis Reisonas ir Kazimieras Krikščiukaitis. Pastatyti 1936 m.

Šio ir Nacionalinio Mikalojaus Konstantino Čiurlionio muziejaus rūmų kompleksas suformavo naują miesto centrą, o Vienybės aikštė su Laisvės paminklu tapo reprezentacine erdve.

„Laisvė“ muziejaus sodelyje. Pastatyta 1928 m., skulptorius Juozas Zikaras ir architektas Vladimiras Dubeneckis. Paminklas 1950 m. nugriautas. Vėl atstatytas 1989 m., architektas Antanas Algimantas Sprindys.

Ekskursija baigėsi, liko neapžiūrėtos muziejų ekspozicijos ir rūmų interjerai. Mes nesakome *sudie*, bet tariame *iki kito pasimatymo* Kaune!

Kelionės aprašą parengė profesorius emeritas

Valdas Sirutkaitis